

"ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ: ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ BRAUNSCHWEIG ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ" ¹

Joachim Rollhauser

Δικηγόρος

Το θέμα μας είναι πολύπλευρο. Γι' αυτό μπορώ μόνο να σας δώσω μερικά παραδείγματα και να κάνω ορισμένες υποθέσεις.

1. Ο Ρατσισμός όπως τον αντιλαμβάνεται σήμερα η πολιτική επιστήμη δεν έχει καμιά σχέση με την έννοια της ράτσας ή του γένους των ζώων. Βιολογικά οι ράτσες διακρίνονται με βάση διαφορετικά γεννητικά στοιχεία. Απ' αυτό μπορούμε να ισχυριστούμε ότι: "Οι γεννητικές διαφορές μεταξύ ανθρώπων με διαφορετική καταγωγή δεν φθάνουν κάτω από το δέρμα". 95% των γεννητικών στοιχείων είναι ταυτόσημα. Επιστημονικά σ' αυτό το σύνολο που ονομάζεται ανθρωπότητα υπάρχει μόνο μία ράτσα. Ο Ρατσισμός είναι μια κοινωνική πράξη. Μ' αυτή την πράξη εξορίζεται μία ποσότητα άλλων ανθρώπων που έχουν διαφορετική καταγωγή, πολιτισμό, εμφάνιση, από μια άλλη κοινωνική ομάδα επειδή τους θεωρούν ότι είναι κατώτεροι.
2. Παράλληλα χρησιμοποιώ την έννοια του Εθνοκεντρισμού. Εθνοκεντρισμός είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός χωρίς οι άλλοι να θεωρούνται σαν κατώτεροι. Ρατσισμός και Εθνοκεντρισμός είναι κοντά μαζί. Γρήγορα η διαφορετική καταγωγή, ο άλλος τρόπος γίνεται επιχείρημα για αποκλεισμό και καταδυνάστευση.
3. Η έννοια της ξενοφοβίας θα έπρεπε να εξαφανισθεί από την επιστημονική συζήτηση κατά τη γνώμη μου. "Η φοβία" σαν έννοια έχει σχέση με παραστάσεις από κάτι φυσικό, αρχέγονο, ούτε θετικό ούτε αρνητικό ελεύθερο εκτίμησης. Ξέρουμε πως τα μικρά παιδιά φοβούνται τους ξένους. Ξέρουμε ότι είναι φυσικό να περνούν τέτοιες φάσεις και σκεφτόμαστε ότι κάτι δεν πάει καλά όταν δεν έχουν αυτές τις αντιδράσεις. Συνδεδεμένοι μ' αυτόν τον φόβο είναι όμως και η ετοιμότητα να εξερευνούν τον ξένο και το ξένο. Οπότε γενικά πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την ξενοφοβία σαν ετοιμότητα να εξερευνούμε, όπως το ενδιαφέρον του παιδιού για το ξένο αλλά χωρίς αποτροπή ή απόρριψη για τους ξένους (Τσιάκαλος, Δυτικό Βερολίνο 73).
4. Πως λοιπόν γεννιέται ο Ρατσισμός;
Από που προέρχεται;
Γνωρίζουμε ότι σε αρχαιότερες κοινωνίες η φιλοξενία έπαιζε πολύ σημαντικό ρόλο, ότι ο ξένος ήταν προστατευμένος και από κοινωνικούς νόμους (π.χ. θρησκεία).
Έρχονται όμως ξένοι με μεγάλο ρυθμό. Μπορούμε να αισθανθούμε ότι μας απειλούν. Όλοι εμείς

1. Εισήγηση στην Ημερίδα "Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Εργασία για πρόσφυγες και παλινοστούντες - προβλήματα και προοπτικές" που οργάνωσε το Τοπικό Τμήμα Θεσσαλονίκης του ΣΚΛΕ στις 17 Μαΐου 1991.

κάποτε είχαμε κακές εμπειρίες: Είναι τα παιδιά του άλλου δρόμου που ήρθαν και μας πήραν την μπάλα. Είναι τα αγόρια του γειτονικού χωριού που πλησίασαν “τα δικά μας” κορίτσια, πράγμα που θα μπορούσαμε να σκεφθούμε ότι θα μειώσει τις δικές μας ευκαιρίες. Θέλω να τονίσω ότι ένας τέτοιος φόβος, μια τέτοια άμυνα στην αρχή δεν είναι κακή, ότι δεν μπορούμε να τους κατακρίνουμε. Τελικά υπάρχει η εμπειρία πως ο μόνος είναι ο αδύνατος, ότι δεν μπορεί να καταφέρει πολλά. Η καθημερινή ζωή δείχνει ότι η συνεργασία με άλλους και η συνοχή είναι απαραίτητα. (εάν δεν είχαμε τον κοινωνικό καταμερισμό της δουλειάς θα ζούσαμε όπως στη λίθινη εποχή). Η θετική έκφραση είναι η αλληλεγγύη, η αρνητική έκφραση ο ανταγωνισμός.

5. Γιατί όμως υπάρχει μεταξύ διαφορετικών λαών αλληλεγγύη, μεταξύ άλλων αρνητική συμπεριφορά; Γιατί δεχόμαστε ανθρώπους μερικών χωρών σαν ισάξιους και ανθρώπους άλλων χωρών σαν κατώτερους;

Η απάντηση μπορεί να βρεθεί μόνο στην πολιτική συσχέτιση. Πέρσι το Δεκέμβριο πήρα μέρος σε ένα συνέδριο του Ινστιτούτου GOETHE στην Αθήνα με θέμα “Η προκατάληψη - Εθνοκεντρισμός, Ρατσισμός, Ανεκτικότητα”. Οι διοργανωτές ήθελαν να βρουν την απάντηση για την ύπαρξη του Ρατσισμού με ψυχοαναλυτικό τρόπο. Αυτή η προσπάθεια έπρεπε να αποτύχει και δύο εκ των ομιλητών τοποθετήθηκαν έτσι, ψυχίατροι - ψυχαναλυτές το παραδέχτηκαν.

Ο Ρατσισμός υπάρχει λίγο πολύ σε όλους μας. Αν όμως βγαίνει προς τα έξω αυτό εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος από αυτούς που έχουν την εξουσία. Αυτοί με σχετική προπαγάνδα μπορούν μεταξύ άλλων να επιδιώξουν τους επόμενους σκοπούς:

Να αποδώσουν σε άλλους ευθύνες για δικές τους παραλείψεις. Απ’ όσο ξέρω και στην Ελλάδα αποδίδουν την ευθύνη στους ξένους ότι τα σπίτια δεν επαρκούν, ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι είναι άνεργοι. Δεν φταίει όμως όπως στη Γερμανία και εδώ η Κυβέρνηση, το Κράτος που παρέλειψε να φροντίσει για αρκετά σπίτια; Δεν φταίνει τελικά για την ανεργία οι εργοδότες που προτιμούν χαμηλόμισθους εργάτες που ορθολογιστικά οργανώνουν, που επενδύουν το κεφάλαιο σε χώρες με χαμηλούς μισθούς; Μοιάζουν ωστόσο οι καταστάσεις στη Γερμανία και στην Ελλάδα;

Ένας άλλος σκοπός μπορεί να είναι η διατήρηση ανοικτών αξιώσεων για επέκταση του Κράτους. Εθνικισμός και Ρατσισμός συνδέονται αμοιβαία. Γενικά ο σκοπός αυτός για επέκταση του Κράτους μπορεί μόνο να λειτουργεί όταν οι κάτοικοι της χώρας προς την οποία κατευθύνεται η επίθεση, θεωρούνται κατά κάποιο τρόπο σαν κατώτεροι. Θα σας αναφέρω ένα παράδειγμα της νεώτερης ιστορίας της Γερμανίας:

Το 1989 έρχονται περίπου 400.000 άνθρωποι από τη Ρωσία σαν “AUSSIEDLERS”. Αυτοί είναι άνθρωποι που αξιώνουν να είναι Γερμανοί με βάση την καταγωγή, τον πολιτισμό ή άλλες σχέσεις με τη Γερμανία. Επίσημα αυτοί οι άνθρωποι ήταν και είναι ευπρόσδεκτοι. Αυτοί όμως που κατά τύχη δεν μπορούσαν με κάποιο τρόπο να αποδείξουν ότι είναι Γερμανοί έπρεπε να ζητήσουν πολιτικό άσυλο. Συγκεντρώθηκαν σε στρατόπεδα, παίρνουν μόνο λίγο χαρτζιλίκι και χαρακτηρίζονται ως παράσιτα. Αυτή η τελευταία ομάδα περιελάμβανε μόνο περίπου 60.000 άτομα. Στην πράξη αυτή η διαφορετική εκτίμηση των ανθρώπων απέτυχε κατά βάθος. Ο Ρατσισμός στον Γερμανικό πληθυσμό κατευθύνθηκε και κατευθύνεται προς τις δύο ομάδες, επίσης ακόμα και προς τους πολίτες της πρώην Ανατολικής Γερμανίας.

Απ’ όσο ξέρω υπάρχει αυτή τη στιγμή ένα παρόμοιο πρόβλημα στην Ελλάδα: Η διάκριση μεταξύ Βορειοηπειρωτών και Αλβανών μεταξύ Ποντίων και Ρώσων. Απ’ ότι κατάλαβα πολλοί Έλληνες

δεν μπορούν και δεν θέλουν να βλέπουν διαφορές. Ο Ρατσισμός κατευθύνεται σε όλους τους ξένους. Θα σας αναφέρω ένα παράδειγμα για επέκταση: Πρώτον από τη Γερμανική Ιστορία: Υπήρχε το σλόγκαν "Γερμανία είναι όπου μένουν Γερμανοί". Έτσι δικαιολογούσαν το 1938 την εισβολή στην Τσεχοσλοβακία, έτσι δικαιολογούσαν επίσης την πολεμική επέκταση στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ανατολική Ευρώπη. (αυτή η έννοια δεν εξέλειψε μέχρι τώρα απολύτως). Για μένα αυτό είναι αρκετός λόγος για να προειδοποιώ για τις κρυφές επιθετικές επιθυμίες που υπήρχαν πριν και μετά).

Δεύτερο παράδειγμα από την Ελληνική Ιστορία: "Ελλάδα είναι εκεί που μένουν Έλληνες". Έτσι δικαιολογούσαν τη Μικρασιατική Εκστρατεία το 1920 που οδήγησε τον Ελληνικό Στρατό μέχρι το Σαγκάριο που πιθανώς ελάχιστοι Έλληνες ζούσαν εκεί.

6. Αυτή η παραγωγή ιδεολογίας είναι κατά τη γνώμη μου το κυριότερο του Ρατσισμού. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει μια εστία γι' αυτό τον πληθυσμό. Περιέγραφα προ ολίγου τη συμπεριφορά του φόβου, της άμυνας. Ιδιαίτερα σε ανθρώπους που υποφέρουν περισσότερο ιδιωτικά ή στη δουλειά τους από τον ανταγωνισμό, σε ανθρώπους που εξαιτίας της εκπαίδευσής τους δεν μπορούν να καταλάβουν την κοινωνική συνάφεια των προβλημάτων τους θα μπορούσαν να υπάρχουν ειδικές δυσκολίες με ρατσιστικές τάσεις. Αυτοί είναι μακριά από την Κρατική εξουσία από δυνατότητες να επηρεάζουν την πολιτική. Γενικά έχουν συχνά κακές εμπειρίες με το κράτος που τους καταπιέζει σε πολλά πράγματα. Εναντίον όμως των ξένων οι ντόπιοι ταυτίζονται με το κράτος. Νομίζουν πως οι ξένοι τους δημιουργούν περισσότερα προβλήματα και γι' αυτό συμπεριφέρονται καταπιέζοντας τους ξένους.
7. Τώρα τι σημαίνει αυτό για μας που έχουμε και επαγγελματικά επαφή μ' αυτά τα προβλήματα. Σημαίνει κατά τη γνώμη μου, πως πρέπει να αντιμετωπίζουμε τον παντού υπαρκτό ρατσισμό προς τα έξω και προς τον εαυτό μας. Εμείς οι ίδιοι δεν είμαστε ελεύθεροι από ρατσιστικές προκαταλήψεις και δεν μπορούμε να είμαστε επειδή ζούμε σε μια εθνοκρατικά οργανωμένη κοινωνία. Πρέπει να μαθαίνουμε και να διδάσκουμε άλλους να αναγνωρίζουμε ανθρώπους στην Εθνικότητα και στον Πολιτισμό τους άνευ όρων σαν ισάξιους. Είναι γνωστό πως δεν υπάρχει μέχρι σήμερα το δικαίωμα ψήφου για αλλοδαπούς στη Γερμανία. Τώρα ζουν στη Γερμανία περισσότεροι από 5.000.000 αλλοδαποί. Αυτοί καταπιέζονται μέσω των νόμων αλλοδαπών και απειλούνται με απέλαση. (καθόσον κάθε νόμος αλλοδαπών είναι ρατσιστικός επειδή έχει σαν αφετηρία για καταδυνάστευση μόνο την καταγωγή από μια άλλη χώρα). Θα έπρεπε να τασσόμαστε άνευ όρων υπέρ των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και να τους δίνουμε το δικαίωμα να οργανώνουν τη ζωή τους χωρίς δυσκολίες από πλευράς κράτους όσον αφορά τη δουλειά, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Δεν μπορούσα να καταλάβω ότι ακόμα και προοδευτικοί άνθρωποι στην Ελλάδα αρνιούνται την ύπαρξη μιας Τουρκικής μειονότητας, αντίθετα μιλάν για μουσουλμανική μειονότητα. Οι αναφερόμενοι όμως χαρακτηρίζουν τους εαυτούς τους ως Τούρκους με Ελληνική Υπηκοότητα. (Η τουρκική πολιτική αρνείται ή αρνήθηκε την ύπαρξη ενός κουρδικού λαού μέσα στην Τουρκία - και η Ελλάδα έχει όλο το δικαίωμα να πολεμάει την Τουρκική Πολιτική σχετικά με τους Κούρδους). Θα έπρεπε να τασσόμαστε για αξιοπρεπείς όρους ζωής για όλους τους ξένους. Δεν ωφελεί τίποτε να μιλάμε για αντιφασισμό και αντιρατσισμό όταν η κοινωνική πράξη είναι διαφορετική. Σαν πρώην DDR (ανατολική Γερμανία) έπρεπε να μείνουν οι ξένοι εργάτες σε στρατώνες χωρισμένοι από τον ντόπιο πληθυσμό. Έτσι μπορούσε να δημιουργηθεί το μίσος και οι προκαταλήψεις κατά των ξένων. Γι'

αυτό δεν πρέπει να απορούμε με το ρατσισμό και στα καινούργια 5 κρατίδια της πρώην Α. Γερμανίας.

Ένα άλλο πολύ άσχημο κεφάλαιο είναι η μεταχείριση των προσφύγων στη Γερμανία (στέλνονται σε στρατώνες, απαγορεύεται να δουλεύουν, απαγορεύεται να βγουν από την Πόλη ή το Χωριό που πρέπει να μείνουν, λαμβάνουν συχνά μόνο εμβάσματα για τρόφιμά τους). Έτσι θεωρούνται στην πράξη ότι αυτοί οι άνθρωποι είναι κατώτεροι. (Το ξέρω, υπάρχουν στην Ελλάδα όμοιες καταστάσεις (Κέντρο Προσφύγων Λαυρίου - Στρατώνες για τους Αλβανούς φυγάδες στην Καστοριά κ.λπ.).

Οι προσπάθειες κατά του ρατσισμού στοχεύουν επίσης να μην χρησιμοποιούμε πια μια επιχειρηματολογία που λέει ότι χρειαζόμαστε τους ξένους επειδή οι ντόπιοι δεν θέλουν πια να κάνουν τη βρώμικη δουλειά. Πίσω από αυτή την επιχειρηματολογία οχυρώθηκε ο DGB (ο Γερμανικός Σύλλογος Συνδικάτων) μέχρι μερικά χρόνια. Αυτό επίσης έφερε σαν επιχείρημα και κάποιος από την ομάδα SOS Ρατσισμός που ιδρύθηκε πέρσι στην Αθήνα. (στη Γαλλία ονομάζεται SOS RACISME). Έτσι ενισχύεται αυτόματα η προκατάληψη ότι οι ξένοι είναι κατώτεροι, επειδή είναι αρκετά καλοί μόνο γι' αυτές τις βρώμικες δουλειές. Θα έπρεπε όμως να έχουν τις ίδιες δυνατότητες και ευκαιρίες όπως οι ντόπιοι. Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιείται για το καλό των ξένων. Με βάση όμως την ιδεολογία γίνεται το αντίθετο.

Εγώ προσωπικά νομίζω, πως τελικά μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το ρατσισμό μόνο με το αίτημα για ανοιχτά σύνορα. Ανοίγοντας τα σύνορα μπορούν να πηγαίνουν οι άνθρωποι όπου οι ίδιοι το θέλουν.

Δεν είμαι φαντασιοκόπος και ξέρω πως σήμερα αυτός ο σκοπός δεν μπορεί να φθάσει, ιδιαίτερα όχι σ' όλο τον κόσμο. Ακριβώς τώρα η Ε.Ο.Κ. προσπαθεί να κλείσει απολύτως τα σύνορά της προς τα έξω. Μου φαίνεται όμως σημαντικό ότι εμείς το έχουμε στο μυαλό μας και ότι το διατυπώνουμε σε σχετικές ευκαιρίες.

Για μένα είναι ξεκάθαρο πως μακροπρόθεσμα η ανθρωπότητα μπορεί μόνο να επιβιώνει εάν υπάρχει αλληλεγγύη και κοινά προγράμματα σ' όλο τον κόσμο για τη λύση των μεγάλων προβλημάτων. Έχουμε σήμερα την κατάσταση ότι τα τέσσερα πέμπτα του κόσμου τα εκμεταλεύεται το ένα πέμπτο. Για τη Γερμανία φαίνεται καθαρά ότι ζει — επίσης — εις βάρος του τρίτου κόσμου. Αυτό ισχύει όμως και για την Ελλάδα. Η Ελλάδα είναι μέρος της Ε.Ο.Κ. που είναι ένα εργαλείο οικονομικής μάχης κατά του υπόλοιπου κόσμου. Δεν είναι σωστό ότι η σχετική ευημερία των εξελισσομένων δυτικών χωρών βασίζεται αποκλειστικά στη δική τους οικονομική δύναμη. Ένα καλό παράδειγμα γι' αυτό είναι ο πόλεμος κατά της Κοινοπραξίας και τελικά η διάλυσή της που έκαναν μερικές χώρες του τρίτου κόσμου για καφέ και κακάο στο τέλος της δεκαετίας του 1970.

Γι' αυτό, το αίτημα για ανοιχτά σύνορα είναι ένα αίτημα εναντίον του δικού μας κράτους και είναι επίσης μια υποχρέωση αλληλεγγύης για τους καταδυναστευόμενους λαούς του τρίτου κόσμου.

Κατά του αιτήματος για ανοιχτά σύνορα εμφανίζεται πάντα το φάντασμα των εκατομμυρίων που θα πλημμυρίσουν τη χώρα με ανοιχτά σύνορα. Βλέπουμε πάντα τις εικόνες των θεομηνιών. Γιατί όμως; Ποιος αφήνει την πατρίδα του να πάει για πάντα στην ξενιτειά; Έρχονται όμως πολλοί ξένοι. Πρέπει να ζητάμε ευθύνες από το κράτος και όχι από τους μετανάστες και πρόσφυγες. Αυτοί δεν είναι αρμόδιοι για τις καταστάσεις που τους επιβάλλουν τη μετανάστευση και φυγή. Αρμόδιες είναι οι εξελισσόμενες δυτικές χώρες, που είναι τουλάχιστον συνυπεύθυνες.

Για τη Γερμανία έγινε αρκετά καθαρό πριν λίγο σχετικά με το Ιράκ: Μέχρι την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ γερμανικές εταιρείες πουλούσαν όπλα και δηλητηριώδη αέρια (οι Ηνωμένες Πολιτείες το ήξεραν). Δεν είμαι σίγουρος εάν η Ελλάδα μπορεί να αποφύγει απόλυτα αυτό. Προσχώρησε όχι μόνο στο ΝΑΤΟ, αλλά και στην Ε.Ο.Κ. Αυτές οι συμμαχίες που έχουν κράτη με δύναμη όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γερμανία, η Γαλλία, η Αγγλία, κράτη δηλαδή που είναι γνωστό για ιστορικές πράξεις εναντίον άλλων λαών αυτού του κόσμου. Ο καθένας ήξερε όταν δημιουργήθηκαν αυτές οι συμμαχίες τι έχουν κάνει τα παραπάνω κράτη.

Θα έπρεπε να απορρίψουμε σλόγκανς όπως: “Το πλοίο είναι γεμάτο”. (Αυτό το Γερμανικό σλόγκαν σημαίνει πως η χώρα δεν έχει χώρο για όλους που θέλουν νάρθουν). Αυτό το πρόβλημα θα έπρεπε να αποφασίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες οι ίδιοι. Θέλω να τονίσω εδώ, πως σχετικά με τον αριθμό προσφύγων οι φτωχότερες χώρες του κόσμου όπως Πακιστάν, Σομαλία, Σουδάν... προσφέρουν φιλοξενία στους περισσότερους και ατομικά πιστεύω πως έχουμε κάθε λόγο να πολεμάμε ενάντια σε κάθε Εθνοκεντρισμό και ρατσισμό: Ποιος μπορεί να εγγυάται ότι πολλοί από μας δεν πρέπει να φύγουν στην εξορία, επειδή δημιουργούνται καταστάσεις όπως στη Γερμανία κατά τη διάρκεια του φασισμού ή στην Ελλάδα στη δικτατορία;

Γι’ αυτό θέλω να τελειώσω εδώ με τη γνωστή πρόταση: “Όλοι μας είμαστε σχεδόν παντού στον κόσμο ξένοι”.